

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 393/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen lääkärin muuntokoulutuksesta Itä- ja Pohjois-Suomeen sekä ammattilaisten riittävydestä alueilla

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Heli Järvisen /vihr. näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 393/2021 vp:

Onko lääkäripulasta kärsivälle alueelle, Itä- ja Pohjois-Suomeen, mahdollista saada lääkärin muuntokoulutusta ja

millä muilla keinoin varmistetaan ammattilaisten riittävyys alueilla?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lähivuosina suomalaisille työmarkkinoille tulee nykyisillä koulutusmäärillä enemmän lääkäreitä kuin heitä poistuu työmarkkinoilta. Koulutuksen aloittajamääriä on nostettu merkittävästi vuodesta 2013 lähtien. Vuosina 2010-2012 uusia lääkäriopiskelijoita oli vuosittain keskimäärin 617 ja vuonna 2013 jo 656. Suurimmillaan aloittajamäärä oli vuosina 2016 ja 2017, jolloin koulutuksen aloitti vuositasolla yli 760 opiskelijaa. Sekä vuonna 2019 että vuonna 2020 aloittajamäärä on ollut 729.

Lääketieteen lisensiaatteja valmistuu viidestä yliopistosta, jotka ovat Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen yliopisto ja Turun yliopisto. Lääketieteen lisensiaatteiksi valmistuvien määrä kasvaa lähivuosina, koska aiempien vuosien laajennusohjelmien tulokset alkavat näkyä sekä alan koulutuksen läpäisy on hyvällä tasolla. Vuonna 2019 suoritettiin 657 lääketieteen lisensiaatin tutkintoa ja viime vuonna suoritettiin jo 674 lääkärin lisensiaatin tutkintoa. Lääketieteen lisensiaatin tutkintoja on viimeisen vuosikymmenen aikana 2011-2020 valmistunut varsin tasaisesti eri puolilla maata kunkin yliopiston osuuden valmistuneista ollessa 10-vuoden ajanjaksolla välillä 17,5 % ja 22,1 %. Itä- ja Pohjois-Suomi ovat erittäin hyvin edustettuina lääkärikoulutuksen määrissä – tällä ajanjaksolla eniten lääkäreitä on valmistunut Itä-Suomen yliopistosta ja kolmanneksi eniten Oulun yliopistosta.

Suomalaisissa yliopistoissa annettavan lääkärikoulutuksen lisäksi suomalaisia nuoria opiskelee suuri määrä myös ulkomailla lääketieteellisissä tiedekunnissa esimerkiksi Ruotsissa, Latviassa, Romaniassa ja Virossa. Kelan opintotukea ulkomaille lääketieteen opintoihin sai lukuvuonna 2019-2020 yhteensä 1 161 suomalaista opiskelijaa. Heistä suuri osa tulee kyselytutkimusten perusteella palaamaan valmistuttuaan Suomeen töihin. Vuonna 2019 Valvira teki 141 lääkärin lailistus päätöstä EU- tai ETA-valtiossa suoritettua koulutuksen perusteella, Pohjoismaisen sopimuksen perusteella päätöksiä tehtiin 44 ja kolmansissa maissa suoritettujen tutkintojen perusteella 48.

Hallituksen tavoitteena on lisätä korkeakoulutettujen määrää. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 –työssä on sitouduttu korkeakoulutettujen määrän nostamiseen 50 prosenttiin nuorista aikuisista vuoteen 2030 mennessä ja hallitusohjelmassa linjataan ratkaisujen etsimisestä tavoitteen saavuttamiseksi. Hallituksen kestävyystiekartassa linjataan, että hallitus tukee korkeakoulujen kanssa yhdessä valmisteltuja, korkeakoulutuksen ja tutkimuksen vision 2030 toteuttamiseen tähtääviä toimenpiteitä tavoitteena. Toimenpiteillä edistetään sitä, että korkeakouluista valmistuu nykyistä enemmän osaajia alueille ja aloille, joilla on tai ennakoidaan olevan työmarkkinatarpeita.

Tavoitteiden saavuttamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut korkeakoulujen kanssa, että sopimuskaudella 2021-2024 tutkintotavoitteita nostetaan. Vuonna 2020 lääketieteen lisensiaatin tutkintoon johtavaan koulutukseen oli 729 aloituspaikkaa. Vuosina 2020-2022 korkeakoulujen aloituspaikkoja lisätään vuoden 2020 neljännessä lisätalousarviossa olevalla 124 miljoonan euron määrärahalta sekä korkeakoulujen valtion rahoitukseen sisältyvällä ohjelmaperusteisella strategiarahoituksella. Lisäksi Suomen kansalliseen suunnitelmaan EU-elpymis- ja palautumistukiväliseen rahoituksen hyödyntämisestä sisältyy investointi korkeakoulujen aloituspaikkojen ker-
talunteisesta lisäämiseksi.

Aloituspaikkoja lisäämällä toteutetaan osaltaan hallitusohjelman tavoitteita koulutustason nostosta sekä eri alojen ja alueiden osaajapulaan vastaamisesta. Yliopistojen esitysten perusteella opetus- ja kulttuuriministeriö on sopinut yliopistojen kanssa, että lääketieteen alalla vuosina 2021-2022 lisätään yhteensä 50 aloituspaikkaa lääketieteen lisensiaatin ja hammaslääketieteen lisensiaatin koulutuksiin. Korkeakoulut voivat esittää jo sovittujen lisäysten lisäksi uusia aloituspaikkalisäyksiä vuodelle 2022 syyskuun loppuun mennessä.

Lääkärin kouluttaminen edellyttää useimpiin muihin aloihin verrattuna suurempia henkilöstöresursseja ja infrastruktuuria. Koulutusmäärien muutokset edellyttävät täten huolellista valmistelua. Koulutusmäärien voimakkaampi kasvattaminen edellyttäisi myös merkittäviä lisäpanostuksia esimerkiksi opetustiloihin. Ryhmäkokojen on oltava kohtuullisia erityisesti opintojen kliinisessä vaiheessa riittävien potilaskontaktien mahdollistamiseksi. Lisäksi laadukkaan koulutuksen turvaamiseksi on huolehdittava harjoittelumahdollisuuksista palvelujärjestelmässä.

Lääkärin uusia muuntokoulutuksia ei ole tällä hetkellä suunnitteilla. Lääkärikoulutuksessa toteutettiin nelivuotinen sairaanhoitajien muuntokoulutus, jonka opiskelijat aloittivat 2003-2007 ja valmistuivat 2010-luvun alkupuolella. Koulutuksesta saatujen kokemusten pohjalta muuntokoulutus ei kuitenkaan olennaisesti nopeuta opiskeluaikaa lääkäriksi. Kaksi kolmasosa opiskeli yhtä pitkään kuin mitä lääketieteen opintojen kesto on eli kuusi vuotta. Koulutuksen kustannukset olivat myös opiskelijaa kohden korkeammat kuin lääkärikoulutuksessa muutoin, joskaan kokeilun kustannusten vertailu vakiintuneeseen toimintaan ei kaikilta osin ole suoraan mahdollista. Esimerkiksi sairaanhoitajakoulutuksen suorittanut voi myös hakeutua yhtäläisin ehdoin tavanomaiseen lääkärikoulutukseen.

Lääkärikoulutuksen opiskelijapaikkojen oikean mitoituksen ohella avainkysymys on, miten suurempi osa nuorista lääkäreistä saadaan kiinnostumaan terveyskeskuslääkärin urasta. Sosiaali- ja terveysministeriön arvion mukaan lääkäreitä on sinänsä riittävä määrä työmarkkinoilla ja lääkärin koulutusmäärät ovat jo nykyisellään riittävät. Lääkäreitä ei kuitenkaan ole hakeutunut riittävästi etenkin julkiselle sektorille toimimaan lääkäreinä terveyskeskuksissa. Tästä syystä esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistojen ammattibarometrin mukaan yleislääkäreistä on pulaa koko maassa. Olennaista on vaikuttaa terveyskeskustyön houkuttelevuuteen kohtuullistamalla terveyskeskuslääkäreiden työkuormitusta sekä lisäämällä työuran alussa olevien lääkärin mahdollisuuksia saada ohjausta ja osallistua oman työn kehittämiseen kliinisen perustyön rinnalla.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistusta ja hyvinvointialueiden perustamista koskeva lainsäädäntö on hyväksytty, ja se tulee voimaan vaiheittain. Sote-uudistuksen tavoitteena on turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille suomalaisille, parantaa palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti sosiaali- ja terveyspalveluihin, vastata ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä hillitä kustannusten kasvua.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen edellyttää myös uutta osaamista ja toimintatapojen uudistamista. Sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö asettivat toukuussa sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittämishankkeen. Hankkeen tavoitteena on sosiaali- ja terveysalan tehtäviin suuntaavien alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin johtavan koulutuksen ja niitä täydentävän korkeakoulutuksen kehittäminen, sote-uudistuksen tavoitteiden tukeminen osaamista vahvistamalla sekä sote-alan koulutuksen vetovoiman ja harjoittelun kehittäminen.

Helsingissä 12.7.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen